

MIHAIL MĂLDĂRESCU
FOST ÎNVĂȚĂTOR

Din Istoricul Orașului Constanța

EDIȚIA I

CUPRINSUL:

Cap.	I.	—	<i>Timpuri legendare.</i>
"	II.	—	<i>Colonizarea Milesiană.</i>
"	III.	—	<i>Numele Orașului»</i>
"	IV.	—	<i>Marea Neagră.</i>
"	V.	—	<i>Locul Orașului Tomis (Constanța).</i>
"	VI.	—	<i>Istoricul Orașului, Tomis până la 1878.</i>
"	VII.	—	<i>Evoluția Orașului Constanța (Tomis) dela 1878-1935.</i>
"	VIII.	—	<i>Publius Ovidius Naso.</i>

ANUL 1935

CONSTANȚA

Tipografia ziarului „Dobrogea Jună”

DEDICAȚIE

D-lui GH. STEȚCU

Închin această modestă lucrare în semn de prietenie și adâncă recunoștință, precum și pentru munca neobosită ce depune pentru propășirea și înălțarea acestui oraș.

Foștilor și actualilor Edili în viață

Autorul, ca vechi dobrogean, aduce prinosul de recunoștință d-lor Horia Grigorescu, primul Edil de azi și ajutorului d-sale Scarlat Huhulescu și d-lor, foști edili: Virgil Andronescu, Dr. N. Mărgărint, Victor Fiacescu și Gh. Popescu, pe urma muncii cărora avem frumoasa Constanța de azi.

MARILOR DISPĂRUȚI:

Remus Opreanu, Mihail Koiciu, Christea Georgescu, Scarlat Vârnăv, Ion Bănescu, V. Boteanu, Titus Cănanău, Luca Oancea, C. Pariano, Ioan N. Roman și Petre Grigorescu.

AUTORUL

PREFAȚA

Broșura ce o prezint astăzi cetitorului, o socot ca o necesitate pentru toți acei, cari, din dragoste pentru Constanța sau din curiozitate, ar vrea să știe ceva din trecutul acestui legendar oraș, cum și puterea de dezvoltare, sau mai bine zis, evoluția Constanței dela realipirea ei la patria mamă.

De sigur că această evoluție, complet desfășurată, necesită o lucrare mare, costisitoare.

A face o monografie fidelă a orașului Constanța, trebuie un îndelungat studiu, o mulțime de bani și apoi ... răsplata cerească.

Totuși modesta lucrare ce o aveți dinainte, cuprinde, pe scurt, tot ce poate interesa pe un îndrăgît de Constanța; adică câte puțin din toate: legendă, istorie, geografie, medicină, administrație, etc.

*Atât m'au ajutat puterile, sau mai bine zis: punga, și am scris după banii din buzunar, ca să pot acoperi cheltuelile de tipar. Doresc ca alții mai competenți și mai bogați să completeze începutul nostru, căci desigur este o lucrare așteptată de toți, utilă și creatoare de un **nume**, dacă nu de bani.*

AUTORUL

CAP. I

Timpuri legendare

După Fenicieni, poporul care s'a avântat mai mult pe calea comerțului a fost Grecii.

Ei cunoștrău arta de a naviga ca și Fenicienii, fiind un popor inteligent, îndrăzneț, având și o cultură care întrecea cu mult pe-a celorlalte popoare de prin prejur. Cunoșteau arta urbanistică cu aproape 1500 ani înainte de Cristos, clădindu-și orașele simetric și cu clădiri cu câte cinci etaje, ca cele din Tyr.

Eminenți corăbieri, se avântă fără frică pe întinsul Mărilor și formează colonii oriunde găsec un loc prielnic.

Una din aceste expediții de colonizare și de exploatare a fost expediția Argonauților cam cu 1200 de ani înainte de Cristos. Grecii auzind că țara Colchidei ar fi foarte bogată, bogăție simbolizată prin „lâna de aur” a unui berbec ce ar fi în acea țară, pornește în frunte cu eroul mitologic „Jason” să răpească acea lâna, care era pusă sub paza unui balaur neadormit. Îmbarcat cu alți tovarăși, pe corabia

numită „Argo”, străbat în Marea Neagră, ținând coasta de Sud, și ajung în Colchida. Trebuia însă omorât balaurul ceeace nici un erou nu putea.

Spre norocul expediției, Medeea fiica regelui Aetes, se amorozează de Iason și cu ajutorul farmecelor pe care numai ea le știe, adoarme balaurul, pe care apoi Iason îl ucide.

Înainte ca Regele să prindă de veste, Iason dă ordin de plecare având grijă să ia cu dânsul pe Medeea și pe fratele ei Absirt. Regele când prinde de veste, pornește imediat pe urma lor cu multă mânie. După o lungă goană, expediția s'a oprit prin locurile acestea, aruncând ancora.

Peste puțin însă, păzitorul vestește pe Medeea că vede pânze din Colchis sosind. Medeea stăpânită de groază, știind ce pedeapsă o așteaptă, și cunoscând iubirea cea mare a lui Aetes pentru fiul său, ca să-l oprească din drum, taie bucăți pe fratele său Absirt și le aruncă pe Mare, iar capul înfipt într'o prăjină îl așează pe stânca cea mai înaltă ca să poată fi văzut de nenorocitul Rege.

Știa bine, Medeea, că Regele nu va lăsa în voia valurilor bucățile de carne din nenorocitul copil, că le va strânge, astfel dându-i ei timp să se îndepărteze cu Corabia și să scape de pedeapsă.

Și locul acesta „**Tomis**” a fost numit, adică: *tăere, tăetură*, dela grecescul tomai.

Aceasta este legenda înființării coloniei numită „Tornis” Constanța de astăzi, așa cum o povestește poetul Ovidiu.

CAP. II Colonizarea din Milet

Dacă lăsăm legenda să doarmă mai departe în haina ei de poezie, putem spune cu mai multă siguranță că orașul Tomis (Constanța de azi) este o Colonie Milesiană așezată aci cam cu 700 de ani înainte de Cristos, pentru aceasta Tomisul s'a mai numit și *Milete*. Acești Milesieni au mai înființat și alte colonii pe coasta Mării Negre, în Dobrogea de astăzi: Istria, Calatis (Mangalia), Dionisopolis (Balci), Aegissus (Tulcea) și altele.

De alt fel, Dobrogea este una din provinciile care posedă cea mai frumoasă istorie a orașelor sale, Ea a fost mult căutată de Greci și aceasta datorită pozițiunii sale geografice. Așezată între cele patru puncte cardinale, având legătură cu mările, lega Europa cu Asia, deci era un nod de circulație.

Pentru coloniile Dobrogene situate pe litoralul mării, ele formează puncte de legătură cu drumurile Carpatine și extremul Orient pe cari drumuri se scurgeau bogății neînchipuite. Grecii ca buni negustori, în acea vreme când civilizația lor începe să înflorească, exploratori îndrăzneți, ei străbat mările și înființează astfel de colonii pentru satisfacerea negoțului pentru care călătoreau. Acolo unde găseau un loc potrivit pentru atingerea scopului lor, se așezau pe muncă, organizau orașe, dând viață comerțului cu popoarele cele mai îndepărtate și astfel se stabilește drumul civilizației de la Sud la Nord.

Și nu numai pe coastele Dobrogei au colonizat Grecii, ci pretutindeni unde găseau un loc prielnic.

Așa au înființat Cartagina, Siracuza, Marsilia etc.

Aceste colonii erau independente, ele nu erau supuse popoarelor în mijlocul cărora trăiau.

Vom vedea, însă, în capitolul ce urmează, că au avut mult de suferit și că de multe ori au fost supuse de popoare mai tari cari se ridicau, totuși au știut în totdeauna să scape de sub stăpânirea străină, să-și urmeze mai departe cursul progresului, până când barbarii năvălitori le-au distrus pentru a renaște mai târziu sub un alt nume, să înceapă munca dela început și să înflorească din nou.

CAP. III

Câteva cuvinte despre numele orașului

Am arătat în capitolul I, că Constanța de astăzi a purtat primul nume de: *Tomis*, după legenda expediției Argonauților. Venind mai târziu infiltrația Milesienilor, i s'a schimbat numele în *Milete*. Numele acesta nu a durat multă vreme. În adevăr, în secolul III-a înainte de Cristos (adică 300 ani) găsim că orașul Tomis era aliat cu alte 4 orașe de pe litoralul Mării Negre formând confederațiunea ce se numea „*Pentopolis*” al Pontului Euxin, iar în secolul al II-a Chr. se transformă în *Hexapolis*, adăogându-se și cetatea *Marcianopolis*.

Numele de *Tomis* se păstrează până la Constantin cel Mare, împăratul Romanilor (323-337) care sfarmă puterea Tracilor, pune stăpânire pe *Dobrogea* sau *Sciția minor* cum se numea atunci și schimbă numele orașului „*Tomis*” în „*Constanța*”. Această schimbare de nume ne dovedește că Tomisul trebuie să fi fost un oraș înfloritor dacă a atras atențiunea Împăratului.

Stabilindu-se aci turcii, prin secolul al 13 a schimonosind numele de „*Constanța*” i-au zis *Kunstenge*; deci aceasta denumire este numai o corupție din numele de *Constanța*.

La realipirea Dobrogei la țara românească, 1878, *Kunstenge* a devenit iarăși *Constanța*.

În 1917, Dobrogea fiind ocupată de Bulgari, aceștia îi ziceau *Borisgrad*, crezându-se stăpâni pe vecie, dar D-zeu nu le-a ajutat și *Constanța*, poetica *Constanța* este tot a noastră cu numele ei fermecător.

CAP. IV

Câteva cuvinte despre Marea Neagră

Cred că este interesant să spunem ceva și despre Marea Neagră, pe malurile căruia se ridică frumoasa *Constanța*. Și ea, ca și *Constanța*, în cursul secolelor, nu a fost numită astfel.

Iudeii, dela cari ni-a rămas ceva scris și care nu cunoșteau decât țărmurile sudice ale mării, o numeau „*Marea Ascenes*”; iar partea de Nord, pentru că nu o cunoșteau, o numeau „*Marea întunecată*”.

Grecii vechi o numeau „*Axenos*” sau inospitalieră, neprimitoare. După ce au cunoscut o bine i-au zis: „*Euxinus*”, adică ospitalieră.

De aci romanii au făcut „*Pont Euxinus*” sau „*Marea ospitalieră*”.

Cu numele de „*Marea Neagră*” o găsim în scrierile lui Ovidiu.

În antichitate ea se numea: „Marea Scytică, Marea Amasonică și Marea Sarmatică”.

Sub bizantini i se zicea „*Marea majoră*”.

În evul mediu, Venețienii și Genovezii o numeau „Marea Maură”.

Turcii i au dat numele de *Kara*, adică negru, adică fericită. Marele Hajdău arăta că numele de *neagră* se găsea la tătari, slavi și la unguri.

Se mai crede că numele de *neagră* ar mai proveni și dela *Marea Negrilor*.

CAP. V

Locul orașului Tomis

Năvălirea barbarilor și apoi stăpânirea bulgară sub Țarul Simeon, rade din temelie marea metropolă a Pontului Euxin de sub stăpânirea romană, așa că orașul este cu desăvârșire uitat. Par'că n'ar mai fi fost pe pământ! Iată pentru ce învățați ca, Caelus, Hercule Ciofano, Sultzer, Hofmann, Bruzen, Schafarik, așează Tomisul la Kiev, Cetatea Albă, Tulcea, Ungaria, Babadag, Mangalia etc.

Chiar marele arheolog Mommsen, luându-se după vorbele consulului grec Vretos, dela Varna, așează Tomisul la Anadolchioi, fiindcă acesta găsisse o piatră cu inscripția orașului în satul vecin Constanței.

Astăzi numai rămâne nici o îndoială că Tomisul este Constanța de astăzi în urma cercetărilor arheologului Mühibach și a arheologului V. Pârvan, care a descoperit la Constanța urmele vechei cetăți, (poarta și turnul) așa după cum le arată Ovidiu în scrisorile sale.

CAP. VI

Mic istoric al Tomisului până la 1898

Am arătat în cap. II că Tomisul ar fi o colonie milesiană așezată pe coasta de Nord-Est al Pontului Euxin cu 700 de ani, lăsând legenda la o parte, înainte de Christos.

Ambele maluri ale Dunării, până în Mare, istoria ni spune că erau ocupate de Traci, împărțiți în mai multe popoare. Tracii, pe la anul 1000 erau tot așa de civilizați ca și Grecii, vecinii lor dela Sud. Grecii spun, în legendele lor, că au învățat dela Traci lucruri bune: cultura cerealelor și a viei precum și poezia cântată. Chiar unii zei grecești se zicea că sunt din Tracia de neam: Dyonisos, Orfeu, Tamiris.

Peste o ramură tracă care ocupau Dobrogea de azi, numiți Geți, au năvălit alt neam mai sălbatic numit *Sciți*, iar statul întemeiat să numea *Sciția minor* (Dobrogea).

Din această Sciția minor făcea parte și Tomis împreună cu celelalte colonii ca Istros, Calatis, Dionisopolis etc.

Pe la anul 400 înainte de Chr. regatul Macedoniei întărindu-se, începe să-și împingă armatele spre Nord. Coloniile grecești cari înfloriseră în mijlocul poporului Get, devenind o forță de respectat, se'nțelege că dădeau ajutorul lor Geților în luptele lor contra Macedonenilor, cari, în anul 313 a Chr. sub conducerei

Lysimac pornește contra Geților. Aceștia fiind zdrobiți, cetățile grecești sunt nevoite să recunoască stăpânirea macedonenilor. Această stăpânire nu durează multă vreme. În anul 292 Lysimac pornește să surpe pe Geții din stânga Dunării, dar este bătut și astfel cetățile grecești de pe litoralul Mării Negre își capătă libertatea complectă în acțiune. Pentru a înfrunța veșnicele năvăliri ale sălbaticilor de prin prejur, cetățile grecești se unesc într'un fel de confederațiuni, *Pentapolis* (adică 5 cetăți) și mai târziu *Hexapolis*.

Această confederațiune se desface curând însă, în urma unui conflict dintre *Tomis* și *Calatis*.

În anul 200 a Chr. Tomis era independent și bate primele sale monezi.

Pe la anul 100 a Chr. o altă putere se ridică dinspre Apus. Romanii!

După înfrângerea Macedoniei de către Romani, aceștia înaintază încet spre Nord.

În fața pericolului Roman, orașele grecești de pe litoralul Sciției minore se coalizează și trec de partea lui Mitridate spre a putea face față pericolului Roman.

Începând cu anul 75 a. Chr, armatele romane încep luptele cu Tracii. Puțin mai târziu, armatele lui Licinius Lucullus se fac stăpâne pe litoralul Mării Negre; dar în curând legiunile romane sunt distruse de către Bastarni și alți barbari, și iarăși cetățile grecești își recapătă liniștea.

Această liniște nu ținu mult, căci în anul 29 a. Chr. expediția romană sub conducerea lui Licinius Crasus distruge de astă dată pe Bastarni făcând prizonier chiar pe regele lor Deldon.

Celelalte neamuri, înspăimântate se supun și astfel Romanii devin stăpâni pe toată Sciția minor. Orașele grecești au trăit însă în pace sub protecția romană, având toată libertatea de acțiune și a-și bate moneta.

Ca să apere hotarele de năvălirile Germanilor, Sarmaților și Dacilor, Romanii au ridicat pretutindeni, valuri, șosele, cetăți; numeroși coloni veniți din Italia întemeiază orașe frumoase. Din toate acestea, orașele grecești nu aveau decât de câștigat, fiind asigurate de legiunile romane, în liniște puteau să-și întindă comerțul ce creștea din zi în zi sub omeneasca și civilizata stăpânire romană.

Epoca cea mai înfloritoare a orașului Tomis a fost sub Imperiul roman. În timpul lui Traian orașul Tomis ia o dezvoltare care întrecea pe toate coloniile pontice (98 - 117 d. Chr.)

Prin organizarea Imperiului sub Dioclețian (297 d. Chr.) Tomis devine capitala provinciei Sciția Minor. La Tomis era reședința acelu „Dux limitis provinciae Scylhiae” care avea în mâinile sale puterea militară a ținutului roman dela gurile Dunărei.

Epoca de aur a orașului Tomis a ținut până pe timpul împăratului roman Justinian. Oraș mareț, plin de edificii publice, de temple și mărețe construcțiuni private.

La marginea orașului era Necropolea, care a dat o mulțime de sarcofage, culminând cu mărețul sarcofag găsit acum 2 ani și care se găsește la Muzeul comunal după care se poate vedea dezvoltarea la care ajunsese vechea Colonie milesiană în secolul al IV după Chrisios, când Tomisul își schimbă numele în cel de „*Constanța*”, după porunca împăratului Constantin cel Mare.

Și din punct de vedere religios, Constanța (Tomis) era însemnată prin drept credincioșii ei apostoli ai creștinismului devenit religie de Stat tot în timpul lui

Constantin cel Mare Constanța număra 12 episcopi începând cu anul 290 cu Evangelicus. Pe timpul lui Justinian arhipăstorește episcopul Valentinian (anul 543 după Christos).

Dar orice fericire trebuie să fie întunecată, căci după soare trebuie să vie și ploae. Și iată că și pentru Constanța începe un șir de vremuri grele. Șivoiul barbarilor crește mereu și ajunge și la Constanța. Pe la anul 670 d. Chr. năvălesc Bulgarii, Slavii și Avarii. Împărăția romană de răsărit, după moartea lui Justinian slăbește sub Mauriciu. Nu mai pot ține piept barbarilor. Bulgarii trec prin Dobrogea de azi și se așează în Moesia veche, (Bulgaria) ei au aceleași apucături ca și Hunii sau Avarii din Panonia. Cruze și sălbateci. Bat armatele romane sau bizantine, cum îi zicea acum Imperiului roman de răsărit și Hanul lor Simeon ia numele de Țar; atacă Tracia, o supune și trece sub foc și sabie toate orașele din Sciția minor. între cari și Constanța (Tomisul) este complet dărâmat. Aceasta s'a întâmplat pe la anul 1000 d. Chr. Constanța (Tomis) doarme sub dărâmăturile civilizației ei până în secolul al 12-lea.

În acest timp, tot în apusul Europei se ridică 2 mari puteri pe apă, două republici: *Genova* și *Veneția*. Genova ajunge stăpână pe comerțul Mării Negre unde avea coloniile ei: Caffa în Crimeea, apoi Chilia și Cetatea Albă.

Genovezii dau și de rămășițele Constanței. Buni negustori, nu putea să nu le fie pe plac pozițiunea nenorocitului oraș. După o muncă uriașe, Genovezii reînviază Constanța (Tomisul).

Ruinele magazinelor genoveze fac dovada muncii depusă de acești mari comercianți.

După Genovezi, Constanța (Tomisul) are norocul să cadă pe mâinile Englezilor, alt popor cult cari au mărit și perfecționat ceiace au găsit dela Genovezi. Cu mare sacrificiu, Englezii fac și o cale ferată care leagă Constanța cu Dunărea. Importanța, portului și a orașului crește mereu și ajunge din nou să fie cunoscut în întreaga Europă.

Dar lanțul nenorocirilor nu s'a terminat. În secolul al 14-lea se ridică puterea turcească. Cucerește Constantinopolul și își întinde stăpânirea și asupra Dobrogei.

Astfel se pune capăt stăpânirii civilizate și rodnice pe Constanța. Portul său decade din zi în zi. Din cauza nesiguranței, puține vase ating portul. Orașul se rezumă la câteva case și o mână de locuitori. Răsboalele Turcilor cu Rușii aduc numai ruină și pustiire prin tot locul. Dobrogea întreagă cade într'un întuneric de moarte. Turcia însuși era un haos. Capul militar și civil al Dobrogei era un guvernator cu titlul de Pașă, care avea reședința la Tulcea, singurul oraș unde mai pulsa viața comercială. Unul din acești Pași, care merită a fi pomenit prin fanatismul și cruzimea lui față de tot ce nu aparținea de credința lui Mohamed este Said Pașa.

Dar popoarele balcanice subjugate de turci încep să se miște. Călugări ruși străbat Balcanii îndemnând populația la revoltă, căci Țarul Rusii îi va apăra.

Și popoarele creștine sătule de tirania turcească se răscoală; focul se aprinde în Balcani, sânge mult se varsă.

Rusia sare în apărarea creștinilor și la 10 Aprilie 1877 armata rusă trecu Dunărea pe la Măcin, ocupând Dobrogea. Turcii fug. Răsboiul începe. România intră și ea în foc dând dovadă de vrednicia strămoșească. Turcii sunt bătuți! *La 14 Noembrie 1878 armatele române ocupă Dobrogea.*

Soarele, adevăratul soare începe să răsară de astă dată pentru Dobrogea și pentru Constanța.

CAP. VII

Evoluția Constanței (Tomis) dela 1878 - 1935

La 1878 Dobrogea era cu drept cuvânt o țară pustie. Câmpiile nesămănate, pline de iarbă și bălării cât vedeai cu ochiul. Bande de răufăcători mișunau prin toate, locurile mai tănuite. Nici urmă de industrie.

Satele, foarte rare, erau niște întocmiri făcute în fugă de oameni cari nu erau siguri pe acest pământ. Orașele și târgurile rău întreținute.

Orașul Constanța semăna cu o biată mahala turcească, murdară, plină de dărâmături, străzi nepavate, gropi și maidane pustii. Tot orașul era format din câteva străzi în jurul pieței Ovidiu de astăzi și cari duceau toate în port. Dela poșta de astăzi, ca să te duci în sus, îți trebuia mare curaj, căci erai atacat imediat de lupi.

Portul era un mic adăpost complectat cu un dig de 200m lungime, vreo 200m cheu de lemn cu o adâncime de apă de 4 - 5m cu câteva linii ferate și magazii de cereale făcute toate sub stăpânirea Engleză, acum stricate; portul împotmolit, abea dacă putea adăposti 4 - 5 corăbii.

Tot comerțul consta în descărcarea câtorva butoaie cu măsline și încărcarea câtorva tone de cereale.

Exista o singură școală înființată de românii cari își purtau turmele de oi nesupărați de nimeni.

A trebuit mult curaj, multă putere de muncă, pentru a începe opera de organizare de care era nevoie imediat pentru a pune în justa ei valoare Constanța și Dobrogea din timpuri mai fericite

Și s'au găsit oameni de energie și de muncă. Administrația românească se pune pe lucru.

La 1879 se construiește primul bulevard pe malul Mării spre Sud, care mai târziu a fost transformat într'un bulevard mareț. În 1880 sub Remus Opreanu, primul Prefect, se ridică în piața Independenței statuia lui Ovidiu opera celebrului sculptor italian Ferrari Ettore, care s'a oferit chiar la încorporare să nemurească pe genialul poet roman. Și rând pe rând încep să se construiască locaruri pentru administrație. Primar fiind M. Coiciu se construiește localul de primărie care a fost dat apoi poștei; biserica de jos. Catedrala; școala mixtă primară No. 1.

Particularii văzând statornicia cu care lucrează autoritățile românești, se pun și ei pe lucru și construiesc în piața Ovidiu cât și pe alte străzi, edificii mari. Astfel sub primariatul lui Schina se construiește casa cea mai impozantă din piața Ovidiu, proprietatea lui Nazaret Torosian, apoi altele și altele. Statul convins că fără port Constanța nu poate progresa oricât s'ar strădui administrațiile și particularii, încă din 1881 - după 3 ani dela anexare - înărcinează pe Syr Charles Hartley, inginerul Șef al Comisiunii Europene, cu studiul amenajării Portului Constanța. Dar mai era încă un factor principal determinat, întru propășirea, Portului, deci și a Costanței. Dobrogea trebuia legată cu țara mamă trebuia deci un pod peste Dunăre care să lege Regelui cu Constanța, să se deschidă astfel drumul de scurgere dela Est spre

West și dela West spre Est. În anul 1895, adică după 17 ani podul era gata. Fără acest pod comerțul Constanței era greu amenințat, iar înflorirea ei cu mult în târziată. Imediat, în 1896 încep lucrările pentru amenajarea portului. La 1899, avem construite 966m la digul dinspre larg; 131m la digul din Sud și 102m de cheuri. Lucrările pentru completarea planului au continuat fără întrerupere cu entuziasm, în limitele posibilităților, Statul, imediat, în 1900 având o mare criză financiară.

Totuși până la finele anului 1904 - adică după 25 de ani - se construiseră 2014m diguri și 1381m cheiuri. Apoi farul mare, cele două faruri mici și marele far dela Tuzla.

Treptat s'a lucrat și la derocarea fundului și adâncirea bazinelor. În anul 1903 se începe construirea instalațiilor pentru exportul petrolului.

Într'un an și jumătate se execută: Stația de pompare, Stația de primire, conductele spre bazin, 6 rezervoare de câte 5000m.c. cum și pavilioanele pentru personalul stației. Construcția silozurilor începe în 1906. Tot în 1906 se construiește o cală pentru vase până la 1000 tone; se completează liniile ferate; se instalează cablul submarin Constanța - Constantinopol.

Atâta și atâta muncă într'un timp relativ, atât de scurt Comerțul ia avânt, case de import și export iau ființă, pretutindeni mișcare, pretutindeni muncă sănătoasă, creatoare!

În 1882 se înființează Spitalul Comunal, conducător fiind Dr. Zissu. Primul medic al județului a fost Dr. Drăghescu iar Dr. Corvin, medic căpitan devine medic al orașului și al portului.

În 1897, serviciul sanitar al orașului se desparte de cel al spitalului unde rămâne Dr. N. Sadoveanu, iar la oraș Dr. Anastasescu până la 1902 când vine Dr. Pilescu. La 1896 se înființează serviciul medical al al portului sub conducerea d-rului Tălășescu.

Medicii eșiți din rândurile dobrogenilor în ordine cronologică sunt: dr. H. Serafide, 1895; Frangopol P.; Caratzali; Calcef; Parisi; d-ra Mironescu ; Psarafti; d-ra Fot. Polihroni; d-ra E. Gheorghiu; Vanef; Gheorghiyadi; Numan; V. Vasiliu; Torosian; Benlian și Cornățeanu.

Dela un medic de carantină ce a avut Constanța la 1858, astăzi numără peste 70 de medci; spitale, laboratoare, tot felul de specialiști, 10 farmacii și se poate fâli că în ce privește medicina stă pe un picior egal cu orice alt oraș mare din țară.

Dar, Constanța, frumoasa Constanța, așa numita „Perla a Mării Negre” își datorește transformarea și modernizarea ei marelui român și gospodar Ion Bănescu, fost profesor și primar al orașului în două rânduri; dela 1 Ianuarie 1900 la 10 Iunie 1900 și dela 7 Februarie 1905 la 11 Aprilie 1907. În acești doi ani de gospodărie Ion Bănescu concepe un îndrăzneț plan de lucru, executând parte din el cu o voință în adevăr exemplară.

În adevăr, partea din sus a orașului, unde astăzi se ridică frumosul cartier românesc, până la linia ferată, era pustiu; - iar partea de jos, până la str. Ștefan cel Mare, era presărată de case vechi turcești mai mult sau mai puțin în ruină, și de gropi cari te înspăimântau. Cu o voință de fier, curăță lacurile de aceste rămășițe turcești, nivelează locurile și impune a se construi după un plan elaborat de serviciul tehnic al primăriei.

Funcționarii statului și mulți români trimiși de cârmuire sau veniți să populeze și să romanizeze Constanța, stăteau cu chirie prin case nehygienice, ai căror proprietari veniți de prin Levant, se pricepeau numai să le speculeze într'un mod nerușinos ...

Parte din acești levantini nici nu stăteau măcar în Constanța, ci-și făceau afacerile la Constantinopol, având în Constanța numai un reprezentant care să execute pe chiriașii români. Durerea acestora a înțeles-o și a prins-o în sufletul lui mare.

Va rămâne ca o podoabă de simțire românească cuvântarea lui Ion Bănescu în ședința memorabilă a consiliului comunal prin care se hotărăște înființarea Cartierului românesc. Români, drept recunoștință, îi toarnă bustul în bronz!

Sub raportul cultural, Ion Bănescu, în scurtul timp cât a gospodărit Constanța, a dat dovadă de multă dragoste, sacrificând totul pentru școală, căci învățământul avea mare nevoie de consolidare, aci în Dobrogea, el fiind baza vieții noastre naționale. La reocupare, Constanța nu avea decât o școală primară. Se mai înființase încă două școli primare, dar numărul copiilor crescând an cu an, aceste școli erau insuficiente. Atunci plănuește construirea unei școli mai mari, cu tot confortul, o adevărată școală modernă. Vorbim de școala unde a funcționat liceul Mircea cel Bătrân, astăzi liceul de fete „Domnița Ileana”.

În lumea lui eternă, Bănescu poate fi mulțumit căci a avut vrednici urmași (puțini la număr) cari au știut să mărească și să execute planul său de lucrări, dând, la rândul lor, dovadă de multă dragoste pentru acest oraș.

Să nu uităm că frumoasa plajă „Mamaia” tot de Bănescu a fost aleasă. Și dacă, ani în urmă, a fost condamnat că e prea departe de oraș și multe altele, astăzi se poate vedea viziunea clară ce-a avut-o Bănescu.

Prin înființarea acestei plăji, s'a dat viață părții de Nord-Est a orașului, astăzi, Mamaia, fiind punctul cel mai atractiv al Constanței.

Dacă ne vom da osteneală să trecem, cât de fuga, prin minte, toate actele mari de edilitate cari au ridicat Constanța la rangul de oraș modern, vom vedea, că toate sunt datorite guvernelor liberale și național-țărăniște. Aceste două partide s'au întrecut unul pe altul în lucrări de îmbunătățire și înfrumusețării orașului. Excepție face, după cum vom vedea, primarul Titus Cănanău.

Se preconizează și se pune în lucru consolidarea malurilor din Nord-Estul orașului, lucrare de-o importanță capitală, știut fiind de toți câte pagube se aduce anual prin dărâmarea malurilor. Această măreață operă ar fi fost terminată dacă n'ar fi survenit războiul din 1916.

O altă lipsă, paralel cu cea a școalelor, era lipsa de altare sfinte, radiatoare și întăritoare de credință în Dumnezeu cel a tot puternic, care a făcut atâtea minuni pentru această țară atât de mult dușmănită. Armenii, bulgarii, grecii - (nu mai pomenesc de turci cari aveau câte o geamie aproape pe toate străzile) aveau câte o biserică; românii aveau numai o biserică și aceia așezată în partea extremă a orașului, aproape de malul mării și port.

Orașul se întinsese mult spre partea de Apus și Nord deci trebuia încă o biserică. Această biserică atât de mult dorită, se târnosește în anul 1911, primar fiind d-l Virgil Andronescu, un demn urmaș al marelui Bănescu. Biserica poartă hramul „Adormirea Maicei Domnului”. Deși mică față de numărul credincioșilor din cartierele ce-o înconjoară, ea este însă, în interior, o lucrare de artă. De

remarcat pictura datorită pictorului profesor D. I. Marinescu, stil renașterea, decorațiunile bizantin.

Mobilierul e o operă de artă și a fost executat de sculptorul Babic. Tot datorită d-lui Virgil Andronescu, se hotărăște începerea lucrărilor bisericești a treia cu hramul „Sf. Gheorghe”, care a fost complet terminată, zugrăvită, înzestrată cu mobilier, acoperită din nou, sub guvernarea național-țărănistă, primar fiind d-l Ghiță Popescu, un vrednic gospodar.

În ce privește cultura copiilor, d-l Virgil Andronescu, ca și Ion Bănescu, i se devotază cu tot sufletul.

Ridică cele două clădiri de școală No. 5, una pentru băieți și alta pentru fete. Aceste două clădiri sunt în adevăr o podoabă a orașului.

De asemenea se ridică școlile No. 4 în anul 1914 și No. 8 în anul 1918.

Măreața clădire în care a funcționat școala normală de băieți este ridicată în anul 1911 – 1912.

După stăruințele d-lui Victor Fiacescu, ca prefect al județului, se înființează școala de țesătorie și gospodărie casnică, condusă actualmente de mult priceputa directoare d-na Bănescu. Tot sub guvernarea național-țărănistă, după stăruințele d-lui V. Lepădatu, deputat, se înființează mult așteptata școală de Arte și Meserii. O școală în adevăr mult așteptată îndrumând tineretul pe calea meseriei iar nu numai prin gimnazii și licee pentru a înmulți numărul șomerilor și al proletarilor intelectuali, a cerșetorilor de slujbe. Anul acesta ese prima promoție, care ne va face dovada necesității acestei școli și capacitatea de muncă și pricepere a conducătorilor ei.

Școala normală de învățători, din care au eșit atâția învățători - ce astăzi răspândesc lumina prin satele dobrogene, a fost desființată în anul 1929.

Din cauza crizei ce a bântuit atât de groaznic în toată țara, pentru economii bugetare, școala a fost desființată; de asemenea și Seminarul.

Tot sub guvernarea liberală se înființează o altă școală de o importanță tot atât de mare ca și cea de Arte și Meserii, școala elementară de comerț pentru băieți, apoi școala elementară de comerț pentru fete, cum și școala superioară de comerț.

Se mai înființează școala normală de fete care funcționează și astăzi.

În rezumat, astăzi avem în Constanța, mulțumită inimoșilor conducători: 8 școli de băieți; (afară de școlile din Cartierele alipite la Constanța: Anadolchioi, Viile Noi și I. C. Brătianu) 5 școli de fete și 8 grădini de copii, (afară de cartiere).

Școli secundare: de unde în 1897 aveam un singur gimnaziu cu 4 clase, astăzi avem un liceu de băieți cu o clădire monumentală; unul de fete; o școală normală de fete; o școală profesională; școala de industrie casnică; două școli elementare de comerț (băieți și fete); o școală superioară de comerț; școală de arte și meserii cu 5 clase. S-a desființat, după cum am spus, școala normală de băieți și seminarul.

Dacă trecem acum la amenajarea stradelor în orașul Constanța, putem spune că în ultimii ani s'a lucrat atât de mult, sub guvernările liberale și național-țărăniste, încât Constanța este de nerecunoscut.

În prima linie o lucrare monumentală: pavarea cu piatră cubică a bulevardului Regina Măria, până la Mamaia; pavarea cu piatră cubică a bulevardului Regele Ferdinand; str. Moldovei și a stradelor dela vechiul obor ce duce la Mare.

De asemenea s'a împietruit aproape toate străzile din cartiere, plantându-le cu salcâmi și arțari.

Aproape tot orașul a fost canalizat, rămânând foarte puține străzi fără conducta de apă.

S'a înzestrat apoi orașul cu parcuri frumoase și foarte bine îngrijite.

O altă operă măreață și indispensabilă pentru Constanța, este Cazinoul și palatul primăriei ridicat de fostul primar Titus Cananău. În special Cazinoul este o mare operă de arhitectură. În ultimul timp, s'a terminat și gata de pus în funcțiune *abatoru*, o lucrare unică în felul ei, care poate rivaliza cu cele mai perfecționate abatoare din lumea întreagă.

În ultimul timp sub primariatul d-lui Horia Gripoescu, s'a desfășurat o muncă enormă pentru îmbunătățirea orașului. Lucrarea cea mai principală este, desigur, amenajarea plajii „Mamaia”, astăzi de nerecunoscut chiar de vizitatorii din anul trecut. În locul vechiului bufet, astăzi se înalță un splendid Cazino; iar în locul cabinelor de scânduri, sute de cabine zidite având tot confortul modern.

Privită sub aspectul economic, Constanța este în plină dezvoltare, fiind unul din principalele debușuri pentru negustorii din toată țară.

Printre principalele instituții *economice* enumerăm Camera de Comerț și Industrie instalată în palatul Manisalian, un giuvaer de artă arhitectonică și decorativă. Acest palat a fost cumpărat de Camera de Comerț pe timpul președinției d-lui Gh. I. Georgescu, om de cultură, inițiativă și o rară putere de muncă.

Sfatul negustoresc, filiala Constanța, a luat o dezvoltare din cele mai frumoase. Organizat pe bresle, și-a afirmat pe deplin autoritatea profesională. Nu ne putem abține de-a nu pomeni aci pe omul care este, în adevăr sufletul acestui Sfat negustoresc; pe omul de muncă, pricepere, neobosit luptător, d-l Gh. Stețcu.

Avem, apoi, Sindicatul Agricol, pentru protejarea intereselor agricultorilor din județul Constanța, precum și diferite societăți, asociațiuni și Sindicate de breslă.

Acum când vorbim despre Sindicatul Agricol și alte societăți economice ce au luat ființă în Constanța pentru propășirea ei economică, suntem datori cu toții să înscrim un **capitol aparte pentru marele îndrumător și conducător al acestor institnțiuni, d-l Ilie Mecu.**

Să ne fie permis ca, pentru munca depusă, puterea de inițiativă și nobilele sale calități ce le depune și azi pentru propășirea acestor opere economice, să-l numim: **Erou al Muncii** în întreaga accepțiune a cuvântului. Îl vedem așa cum marele Carlyle, filozof englez, descrie pe eroii săi: „Muncă tăcută, sacrificiu, caracter desăvârșit, cinste și abnegație”. Toate aceste calități le găsim cu prisosință la d-l Ilie Mecu.

Îl cunoaștem ca director al sucursalei Băncii Naționale din Constanța unde a depus o activitate covârșitoare pentru care motive a fost ridicat la gradul de Inspector General al Băncii Naționale.

Ca suflet mare, d-l Ilie Mecu încurajează și stăruie pentru propagarea culturii și ca atare îl cunoaștem ca conducător al societății „Arte, litere, și sport” din Constanța, iar în ultimul timp ca președinte al societății corale „Cântarea României”. Stăruința d-sale a dat frumoase roade și ar fi fost complectate dacă, chemat la Centru de Banca Națională, nu ar fi fost nevoit să părăsească Constanța.

În acelaș timp îmbrățișează cu sufletul său mare și problema funcționarilor comerciali și de bancă pentru care este divinizat. În adevăr, d-1 Ilie Mecu prezidează Sfatul Negustoresc din Constanța, impunându-l ca o forță. Conducător al *Casei de gaj* pătruns de nevoile micilor agricultori, le dă tot sprijinul bănesc cum și îndemnul spre muncă, convins că bogăția acestei țări stă în agricultură, deci în mâna și la voința acestor muncitori cari, cu credința în Dumnezeu, svârle boabe sănătoase pe pământul strămoșesc din care poate eși și bogăție și sprijin țarei.

Deși departe, trupește, de Constanța, d-1 Ilie Mecu trăește, sufletește, tot aci, în mijlocul funcționarilor de bancă, în mijlocul comercianților recunoscători, cari l-au ales ca Președinte de onoare al Sfatului Negustoresc.

Totuși, din când în când, atunci când timpul și ocupațiile sale multiple îi permit, vine și pe la Constanța pentru a da noui îndemnuri la muncă, noui sfaturi, fiind ascultat și primit ca un **apostol** al vremurilor de azi. Iată de ce noi l-am numit „**Erou al Muncii**”.

Și apoi tot în dezvoltarea atât economică cât și culturală, un mare rol a jucat și d-1 Constantin N. Sarry, Directorul-proprietar al ziarului „Dobrogea Jună”.

Om cu o vastă cultură, cu multă energie, luptător înflăcărat și neobosit, își pune toate aceste calități în slujba Dobrogei în general și a Constanței în special, ducând dragostea sa până la lozinca: „Dobrogea a Dobrogenilor”.

Trei zeci de ani de muncă fără odihnă, fără frică, cu puterea convingerei și inteligenței sale, dă îndrumări țaranului dobrogean pe calea economică și culturală, făcând din ziarul său o adevărată Tribună, izvor de învățăminte sănătoase.

Fără nici o jenă îl putem numi: un stâlp puternic pe care s'a răzimat și se razimă interesele dobrogene; o stâncă de granit de care s'a lovit și se lovesc puternice valuri dușmane, dar cari s'au sfărâmat, făcând-o tot mai măreață, tot mai puternică.

În timpul guvernatei partidului liberal, se începe monumentală lucrare de consolidare a malurilor mării dinspre răsărit a orașului.

Această lucrare de-o importanță covârșitoare a trebuit să fie întreruptă de războiul din 1916 și reluată în 1924.

Dar ceia ce face fala Constanței este Portul. Spațiul restrâns al acestei broșuri este prea mic pentru a arăta cetitorului în amănunte tot ce cuprinde portul Constanța, importanța lui și sacrificiile făcute pentru amenajarea lui. Puntem spune atât:

În Franța, care posedă foarte multe porturi se obișnuiește a se considera porturile ce au un trafic anual de peste 2.000.000t, ca porturi mari. Ei bine, portul Constanța a ajuns să exporteze 1.861.892t deci 92%. Rezultă de aci caracterul vădit de Port de export ce-l are portul Constanța.

De sigur să înfrumusețarea orașului nu se datorește numai autorităților ci și particularilor cari au contribuit foarte mult, paralel cu autoritățile, la înfrumusețarea Constanței. Pe orice stradă mai principală ai merge, vizitatorul poate vedea clădiri mărețe, cari dau un deosebit farmec Constanței de astăzi pentru acel care nu a văzut o 2-3 ani.

Dacă întotdeauna Constanța a ademenit, a atras vizitatori, astăzi îi cucerește.

Iată pentru ce, miile de vizitatori s'au înmulțit an cu an și astăzi se numără cu zecile de mii, numărând și excursioniști cari sosesc de pretutindeni, din toate țările, pe apă și pe uscat.

CAP. VIII

Publius Ovidius Naso

Și astăzi încă se discută cauzele pentru cari a fost exilat marele poet roman Publius Ovidiu Naso la Tomis (Constanța). Multe din discuțiuni sunt copilărești și unele chiar ridicole. După cum reiese dintr'un studiu al d-lui profesor Blum, cauzele relegării poetului Ovidiu sunt împrejurările istorice și politice ce au conlucrat la săvârșirea unei crime politice sau patriotice. Ea este în strânsă legătură cu istoria familiară a dinastiei Iulio-Claudiene.

Poetul Ovidiu s'a născut la Sulano, în Bruțium, azi Solmona, Italia, anul 43, a Chr.

Părinții lui foarte bogați, se trag dintr'o familie nobilă, din ordinul călăreților, cu drepturi senatoriale.

Are o vastă cultură învățând dreptul și arta vorbirei cu retorii celebri: Aurelius Fuscus, Portius Latro și ilustrului Messala.

În viața lui de familie, poetul a fost cam nestatornic, căci a trebuit să se despartă de primele lui soții și se însoară pentru a treia oară cu Fabia pe care o ia din casa lui Fabius Maximus și care era prietenă bună și veche cu Marcia soția lui Fabius și vara lui Augustus. Astfel Ovidiu ajunse în legătură cu nume mari care îl apropiau de curtea imperială. Trebuie de știut însă că acest Fabius Maximus era împotriva lui Tiberius, fiul Liviei, soția împăratului, care trebuia să vină la tron prin îndepărtarea altora cu legale drepturi.

Livia, demonica Livia, face să dispară din drumul fiului său toți cei cu drepturi, rămânând numai o singură piedică, și anume: Iulia, minoră, nepoata împăratului, de 27 ani, văduvă, dacă s'ar fi măritat a doua oară.

Fabius Maximus, prieten intim al împăratului, ca și foarte mulți alți patrioți, erau împotriva lui Tiberius și al Liviei ... Ori Fabius Maximus ara prietenul vechi, protectocul și ruda apropiată a lui Ovidiu. Ura lui Fabius contra lui Tiberius și a Liviei a fost împărțită repede și de Ovidiu și chiar la nunta acestuia, Ovidiu conduce un cor ce cântă un epithalium compus de el unde se vedea antipatia lui Ovidiu împotriva Liviei și a lui Tiberius.

În acest timp se întâmplă însă o apropiere între tânărul Decimus Iunius Silanus, amic și el al Cezarului, cu Iulia minor. Această apropiere nu poate fi socotită ca un simplu raport erotic, ci este sigur că tânărul aristocrat înzestrat cu mari calități și care aparținea unei familii din cele mai vechi, nu urmărea decât tronul imperial, care dorință se putea realiza dacă lua în căsătorie pe Iulia minor.

Se mai crede că, chiar Fabius ar fi încurajat pe Silanus pentru a putea lovi în Tiberius.

Casa lui Ovidiu era deschisă tuturor prietenilor literaturii și frecventată de mulți admiratori ai geniului poetic. Printre aceștia era și perechea îndrăgostită, Silanus și Iulia minor, - care voiau să cunoască mai deaproape pe genialul poet Ovidiu, amic intim al lui Fabius Maximus, îngrijorat de viitorul patriei sale amenințată de domnia unui tiran ca Tiberius, nu a putut să vadă decât cu ochi buni aceste relațiuni din care urma să rezulte o căsătorie aducătoare de speranțe bune.

De sigur că Ovidiu nu a putut să prevadă că aceste relațiuni ale tinerilor vor degenera într'un raport nepermis; dar într'o zi Ovidiu s'a făcut martor ocular al unei crime urâte ce se comitea în casa lui de către tinerii îndrăgostiți.

Greșala lui Ovidiu a fost că, în loc să reacționeze, a preferat să tacă. Aceasta o putem ușor deduce dintr o elegie a sa. (Amores II. 2). Frica îl cuprinse, căci într'un caz de denunț trebuia să se aștepte la o pedeapsă din partea împăratului.

Dându-și seama de greșala făcută, că nu a denunțat imediat cazul, de frică își părăsește casa sa și pleacă în insula Elba, unde se afla și prietenul său Marcuz Uurelius Cotta.

În absența lui Ovidiu crima fu descoperită.

Se zice că a fost denunțat chiar de sclavii lui, cari se așteptau la o răsplătă dela împărat.

Imediat Iulia fu relegată în insula Timerus unde muri în anul 28.

Contra lui Silanus împăratul nu a luat nici o măsură de pedepsire; s'a mărginit numai a-l îndepărta dela prietenia sa. Această îndepărtare, după Mommsen, atrăgea și îndepărtarea din provinciile imperiale, căci, juridicește, nu există nici o deosebire între casa împăratului și provinciile imperiale.

Ovidiu, însă, fără nici o judecată, este exilat la Tomis, ca complice la fapta Iuliei și a lui Tilanus.

Ovidiu ne spune că în luna Decembrie a anului 8 d. Chr. se află în largul Mării Adriatice în drum spre Tomis.

Suferințele lui, aci la Tomis, între sălbatici, sunt nespuse de mari. Suferea mult și din cauza climei, vara umedă și plină de boli din cauza bălților, iarna îngrozitoare pentru el din cauza gerului care îngheța și marea.

Se mai adaugă apoi năvălirile barbarilor cari roiau în jurul orașului. Apa era insuportabilă, mâncărurile nepriitoare; se îmbolnăvi de friguri și de pleurită. Suferea de insomnie. Slăbea neconținut. Părul încărunți, obrajii îngălbeniră zbârciturile îi acopereau fața. După suferinți nespuse de mari, îndurate într'un exil de 8 ani, Ovidius moare în ziua de 1 Ianuarie 17 d. Chr. în aceeași zi cu marele istoric roman, Titus Livius.

Ovidius a jucat un mare rol civilizator pe meleagurile acestea. El a fost un crainic și un promotor al civilizației romane. El ne vorbește despre încercările sale și intențiunea sa de a face agricultură cu metode mai înaintate.

El, care nu făcuse armată, dădea în Tomis locuitorilor un frumos exemplu de îndeplinirea îndatorirei, luând parte la apărarea cetății ori de câte ori se auzea semnalul dela Turnul de observație că barbarii năvălesc. El a învățat limba sarmată și mai cu seamă limba getică, făcând chiar versuri getice. După moartea împăratului, s'a ținut o serbare de comemorare, cu care prilej Ovidius recită luptătorilor geți o poezie profund simțită, compusă în limba țării. Astfel Ovidius a știut să inspire barbarilor patriotismul roman chiar prin graiul lor. Astfel că, în curând, Ovidius este socotit ca poet național al geților de către tânărul rege trac Cotys.

Cum vedem, s'a bucurat de mare onoare în mijlocul acelor barbari. Singur Ovidius declară că nici Sulmonienii, printre care s'a născut, nu ar fi putut să-i arate mai multă dragoste de cât Tomitanii.

Relativ la locul unde a fost înmormântat Ovidius, d-1 profesor Blum spune:

Georgius Trapezunatius (1395 - 1484) unul dintre cei mai renumiți umaniști afirmă următoarele: „Tomitanos cives, Ovidio poetae, quiapud cosdiem obiisset collata e publico pecunia propter ingenii nobilitatem, Tymbon - graeco enim verbo utebatur - magnifice struxisse *ante oppidi portam in loco maxime celebri*, quamvis Ovidius et peregrinus e s s e t et imperatere Romano proscriptus.

Cuvintele „ante oppidi portam” (la poarta cetății) ne arată purul adevăr, ne indică locul fără nici o îndoială, căci după investigațiile marelui arheolog V. Pârvan, orașul Tomis avea, pe vremea lui Ovidius, un zid spre uscat cu o singură poartă; „locus maxime celebr”, de aci reese că înaintea porții orașului era un loc de recreație, căutat desigur nu numai de Ovidius ci și de ceilalți locuitori în timpul frumos și de liniște. Pe acest loc pare-se că Tomitanii își înmormântară personalitățile însemnate. V. Pârvan este înclinat să stabilească poarta orașului în curtea fostului Comendament al corp. V armată, lângă restul de construcție antică ce s'a găsit acolo.

Săpăturile lui V. Pârvan, întărite prin unele citate din poeziile lui Ovidius, ne indică cu oarecare probabilitate locul mormântului lui Ovidius, care trebuie să fi fost nu departe de fostul Comandament al corp. V armată, adică poarta orașului.

Durerile morale ale poetului și accentele sale de iubire conjugală se pot vedea din aceste strofe:

SCRISOAREA LUI OVIDIU CĂTRE SOȚIA SA

Gândește-te o clipă! Mă 'nconjură Sarmații
Și Geții mă 'mpresoară și 'n mijloc între dânșii
Mă sbuciumă durerea, eu cetățean al Romei
Aci 'n această țară în care ceru-i sombru
Și apele sunt grele, ba până și țărâna
De ce ? nu pot pricepe, dar simț că-mi dă fiori.

Nu-i casă mai comodă, nici hrană mai gustoasă
Vr'un meșter să m'ajute cu ierburi descântate
Sau un amic s'aducă vre-o dulce mângâere
Și cu povești plăcute să-mi mai scurteze timpul
Ah! unde sunt acestea și numai suvenirea.
Ce-i cu atât mai vie, cu cât sunt mai departe,
Îmi spune c'altădată pe toate le-am avut.

Și te-am avut pe tine a tuturor regină
 Tu, care-mi umpli pieptul, soție neuitată
 Și glasul meu te chiamă deși te știu aiurea
 Ș'o noapte fără tine, o zi nu pot petrece
 Chiar în delir mi-au spus-o acei ce mă veghiază
 Cu mințile pierdute, repet numele tău.

<p><i>Hoteluri de primul rang, reputeate cu confort și curățenie: „GRAND”, „REGINA”, „BRISTOL”, „CONTINENTAL”, „BULEVARD”, „CENTRAL”, „PRINCIAR”, „GRIVITA” (Cochino), „TOMIS”.</i></p>	<p>La Nicu Gurgău, piața Independenței, cel mai reputat local de consumațiune cu mâncărurile cele mai delicioase.</p>
<p>Câte-va reclame de vinuri RALLI FRANGOPOL - FII Mare Magazin colonile și delicatese Engros - Endetail Vinuri în sticle, Bere „Azuga”</p>	<p>FRAȚII ANTONIADIS Băcănie - Delicatese Str. Carol colț cu I. C. Brătianu</p>
<p>La „Cafeneaua Voiajorilor” Str. Carol No. 46 este descălecătoarea tuturor comisionerilor din țară.</p>	<p>LA „CIOBANU” Str. Traian colț cu P. Rareș Restaurant, Grătar, Vinuri excelente din pogoriile cele mai reputeate. Serviciu ireproșabil</p>
<p>Când vizitați Constanța nu uitați! că cel mai renumit restaurant „CAPATO” este pe strada Mircea colț cu strada Tomis.</p>	<p>Depozite de produse petrolifere pentru consumul intern DISTRIBUȚIE STEAUA CONSTANȚEI și COMPERO unde se poate găsi: Benzină ușoară, petrol, motorină, diferite uleiuri streine și indigene și petrol verde pentru tractoare etc.</p>
<p><i>Bodega și Restaurant „LA CENTRAL”, la colț sub Hotel Central. Servește cu prețuri modeste (ele mai bune vinuri de Odobești, Mâncăruri alese. Încercați odată și nu veți uita.</i></p>	<p>FRAȚII SIMU Cașcavaluri, brânzeturi fine și delicatese. Centrala str. Carol, suc. str. Carol</p>
<p><i>Nu uitați și vizitați frumosul restaurant de vară „LA VENEȚIA” strada Petru Rareș, vedere splendidă spre port. Orhestră clasică și națională, Vinuri delicioase, mâncăruri și fripturi la grătar</i></p>	<p>Credeți-mă pe mine, petreceți de minune. Duceți-vă la Birtul și Bodega „Princiar”, dar cereți lui Gheorghită, vin dela hrubă și lui Nicu preparații</p>

<i>fără egal.</i>	de pește.
<i>Vizitați vechiul și renumitul Restaurant „LA CAPATO” str. Mircea, unde veți găsi cele mai alese mâncăruri de pește și vinuri alese.</i>	La „JUBILEU” strada Carol, Restaurant, Bodegă, Grădină, Muzică. Mâncăruri delicioase, Vinuri excelente.
Dumitrache St. Dumitriu, Reprezentantul Uzinelor Ford Mare depozit de Automobile, Cauciucuri și accesorii. Str. Carol (Hotel Grand).	WATSON & YOEELL S. A. de import-export Str. M. Eminescu

Frații Antoniadis, Coloniale. Delicatesses, Strada Carol colț cu I. C. Brătianu.	FRAȚII TÂRPA Magazin de coloniale și delicatese Str. Carol colț cu Dragoș Vodă
RUDIK Birou de import-export Str. Grigore G. Cantacuzino	<i>Cele mai reputeate Hoteluri ca confort și curățenie sunt: „GRAND”, „REGINA”, „PALACE”, „BULEVARD”, „BRISTOL”, „CONTINENTAL”, „ATENÉ-PALAS”, „GRIVIȚA”, (COCHINO) „CENTRAL”.</i>
M. ALTUNIAN Fabrică de cărămidă; are ca deviză: cinste și încredere.	C. DUMITRIU & AIZIC Birou de expedițiuni Strada Vânătorilor colț cu Strada Maior Șonțu
ALOMAN COMĂNESCU Antreprenor de pietriș și var Carierele Canara și Ester. Str. Decebal colț cu Sc. Vârnav.	Mare Depozit de Cherestea ALBERT TEILLER pe linia Vechilor Magazii

